

Drs P.G. HOEFNAGEL
DR J W PALTELN 164
2712 RZ ZOETERMEER

07-85

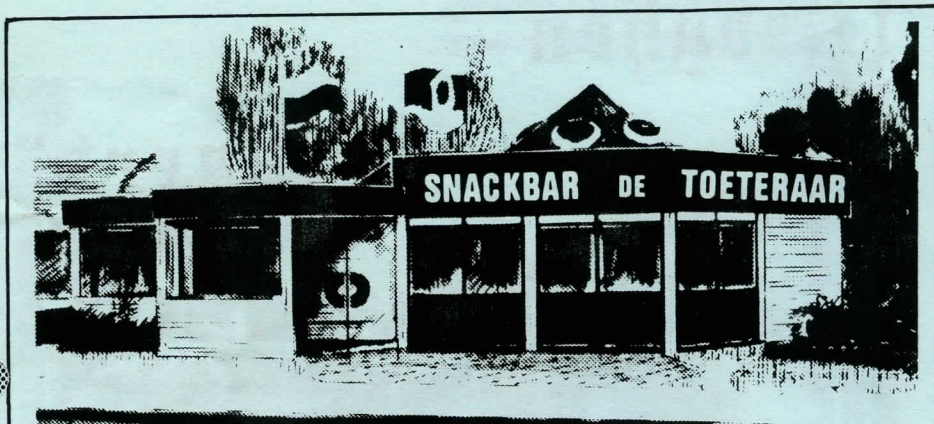
„'t Seghen ~

Waert”



Kwartaalblad van het Historisch Genootschap

Oud Zoetermeer



Voor al uw goede waar naar de TOETERAAR !!!!!!!!!!!

Blijdorplan 2

Voor al uw salades snacks e. d.

Zoetermeer

tel. 079-164016



JONGERIUS

ambachtelijke bakkerij

dorpsstraat 67 (naast oude kerk)
zoetermeer tel. 16 30 73

winkelcentrum seghwaert (petuniatuin 3)
zoetermeer tel. 41 47 93

dorpsstraat 36, benthuizen
tel. 31 37 83

" O U D S O E T E R M E E R "

Kwartaalblad van de vereniging

Historisch Genootschap Oud Soetermeer

3e jaargang no. 12 april 1985

Opgericht 12 januari 1949

Dagelijks bestuur Historisch Genootschap:

H.J. Oskam	voorzitter
Van Ostadestraat 1	tel. 16.41.00
A. van Noort	secretaris
Mauritsstraat 8	tel. 16.35.59
A.C. Switzar	tel. 31.29.07
Voorhamstraat 41	penningmeesters
P. v.d. Dool	
Dunantstraat 315	

Archivaris:

R. Grootveld tel. 41.90.12
Redelaan 54

Bestuur Archeologische Werkgroep:

G.C. Dullaert	voorzitter
Savelsbos 14	tel. 51.78.60
D. v.d. Kolk	secretaris
Coornherthove 32	tel. 21.18.08
mv. A.v. Vulpen-Roos	penningmeester
P.C. Hoofdstraat 22	tel. 16.48.72

Redactie:

A. van Noort	tel. 16.35.59
Mauritsstraat 8	
T. Schmidt	tel. 16.69.55
Stationsstraat 66	
J. Stoffer	tel 31.14.79
Voorhamstraat 38	

De historie van de korenmolen De Hoop te Zoetermeer.

Inleiding.

De ronde stenen stellingmolen aan de Stationsstraat - bouwjaar 1897 - heeft zeker een tweetal voorgangers gehad; oude foto's, een prent uit 1731 en diverse stukken geven aan, dat voordien aan de "Molewech" - nu Stationsstraat - een achtkante bovenkruier heeft gestaan, in model en afmetingen veel overeenkomst vertonend met de in Noord-Holland nog voorkomende binnenkruiers. Het bouwjaar van deze bovenkruier is nog niet exact achterhaald, maar zal gezocht moeten worden tussen \pm 1670 en 1700. Dit is namelijk af te leiden uit de verkoop van 1669, waar in de akte nog sprake is van een "standerd molen", de tweede voorganger dus van de huidige molen. De geschiedenis van deze standerdmolen is tot nu toe teruggevonden tot 1531. Vanaf dit jaar wordt over een vrij regelmatige gegevensstroom beschikt, hetgeen niet wil zeggen, dat daarmee het historisch onderzoek als afgesloten wordt beschouwd. Wat b.v. te denken van een aantekening uit het Leids kerkelijk archief uit 1357, waaruit blijkt, dat ene Klaas Gosewijn een rente schuldig is van 10 schellingen vanwege de moolweer te Seghwaert. Aangezien in plaatsen als 's-Gravensande, Lisse, Warmond, Leiden in de veertiende eeuw ook reeds korenmolens bestonden, zou dat anno 1357 wellicht ook in onze omgeving het geval geweest kunnen zijn, hoewel het kan hier ook best gaan om een rosmolen - molen door paardenkracht aangedreven. Een watermolen komt niet in aanmerking, de eerste in Zuid-Holland dateert pas van na 1400.

-o-

Chronologisch overzicht van verzamelde gegevens.

1531 Volgens het cohier der 10 penningen is in 1583 Adriaen Allertszn. een erfpacht schuldig van negentien gulden en verbindt hiertoe "huys en moolweer". Uit andere stukken blijkt, dat de erfpacht van negentien gulden het zogenaamde "regt van de wint" betrof. Ten aanzien van deze erfpacht wordt in 1583 vermeld, dat dit regt al 52 jaar bestond, waarmee de korenmolen-geschiedenis van Seghwaert in ieder geval teruggaat tot 1531.

- 1541 Het cohier der 10 penningenvermeldt, dat Willem Willemszn. een schuld heeft van negentien gulden en "huys en moolenweer" hiertoe verbindt.
- 1543 Dirk Janszn. is negentien gulden schuldig en verbindt "huys en moolenweer".
- 1583 Adriaen Allertszn. is negentien gulden schuldig. Adriaen Allertszn. wordt ook genoemd in documenten van 1602, namelijk als molenaar-borg.
- 1589 Hoewel niet direkt met de Seghwaertse korenmolen te maken hebbende, moet worden vermeld een brief van de Schout van Soetermeer "nopende servituyt van overpad". In dit dokument wordt melding gemaakt van het vestigen van een recht van overpad van vier voeten breed over het land van Ingen Adriaen van der Chijs, tussen het dorp en de Groenewech "streckende van de vaartskant van Seghwaert tot seker Erffgen off stuksken lands, daar sij luyden (jonker Gerard van Wijngaarden en Adriaen Dirkszn. Roeland) tegenwoordig een koorenmolen begot hebben te maken". Het handelt hier over een "cooremoleke" in de Driemanspolder, bezijden de Delftse Wallen, tussen de huidige van Stolberglaan en het oude Dorp.
- 1595 In een pachtbrief wordt het vestigen van het "regt van de wint" beschreven, tegen betaling van "ses karoly guldens tot 40 groote Vlaems het stuk 's jaars voor het cooremoleke op het hierboven genoemde perceel.
- 1602 Uit diverse dokumenten blijkt, dat Pieter Janszn. korenmolenaar van de grote korenmolen te Seghwaert, het korenmolentje te Zoetermeer-Binnenweg koopt en zich o.m. verplicht de korenmolen te Zoetermeer en Seghwaert "die hij van twee sal bemalen" gaande te houden en eventueel te repareren.
- 1606 Op een kaart van de landscheiding tussen Rijnland, Delfland en Schieland zijn de molens in typen aangegeven. Aan de Molewegh -nu Stationsstraat- is een standerdmolen getekend met het bijschrift coorenmoolen.
- 1615 Op de kaart van Floris Balthazar zien we een molenteken aan de Stationsstraat, bij de eerste

- bovendien het bijschrift "Core - mole".
- 1632 In de "Stads- en Dorpsbeschrijver" van 1789 wordt bij de woningtelling voor dit jaar zowel in Zoetermeer als Seghwaert een korenmolen vermeld.
- 1641 In het archief van Schout en Weesmeesters van Seghwaert wordt een boedel vermeld ten name van Pieter Janszn. -coorenmolenaar.
- 1647 Op de kaart van Douw en Van Broekhuizen wordt zowel in de Driemanspolder nabij de Delftse Wallen als aan de Molewegh een molen aangegeven, de laatste met het bijschrift "Core-mole".
- 1669 De zeer nauwkeurige kaart van Klincaert heeft alleen nog een molenaanduiding aan de Molenwegh.
- 1669 De procuratiehouder van Karel van Wijngaarden transportteert aan de weduwe en boedelhouders van Cornelis Maessen van Alphen en Lenert de Blom korenmolenaar, de beterschap van de erfpacht van een stander-windkorenmolen enz., alles staande en gelegen aan de ZO-zijde van het dorp enz. belast met een erfpacht van negentien gulden 's jaars, toekomstige Karel van Wijngaarden als ambachtsheer van Seghwaert, tevens de beterschap van een oude molenwerf, waar een korenmolen op placht te staan, met het recht om er weer een neer te zetten, gelegen in de ambacht Zoetermeer-Binnenwegh ZW-zijde van het Dorp terzijden de Wallenwegh, belendt volgens de oude brieven, belast met een erfpacht van zes gulden 's jaars, toekomstig Karel van Wijngaarden als ambachtsheer van Zoetermeer.
- (het molentje te Zoetermeer is dus kennelijk tussen 1647 -zie de kaart van Douw- en 1669 -zie de kaart van Klincaert- gesloopt, wellicht in 1669 ten gevolge van de droogmaking van de Driemanspolder, waarvoor in 1668 octrooi was verleend. Hierdoor verviel de Groenewegh).
- 1687 De kaart van Douw en van Broekhuizen uit dit jaar heeft alleen een korenmolen aan de Molenwegh.
- 1710 In de inventaris van het archief van Seghwaert wordt een verkavelingskaart genoemd van de in-

- inmiddels drooggemaakte Binnenwegse polder.
- 1728 Uit het Rechterlijk Archief van Segwaert: Arij de Blom wordt in dit jaar genoemd als korenmolenaar. Waarschijnlijk was hij dit al eerder. Arij de Blom overleed in 1770.
- 1731 In "Afbeeldinge der Steeden van Zuyt-Holland" (rijksarchief) komt een fotografie voor naar eene tekening in kleur van C. Pronk "Seghwaert, Anno 1731 -gezicht op het dorp, met de kerk en den molen".
- 1732 In de "Stads- en Dorpsbeschrijver" van 1798 komt bij de woningtelling van 1732 bij Seghwaert de vermelding voor van een korenmolen.
- 1747 In "Zoetermeer een Hollands tweelingdorp" van drs. P.G. Hoefnagel zien we op de kaart van "verslagturfde en drooggemaakte polders -zie ook de Atlas van Rijnland, de kaart van Douw, een core mole aangegeven aan de Molenwegh in Seghwaert.
- 1773 Uit het R.A. van Seghwaert blijkt dat Cornelis de Blom -zoon van Arij de Blom- in dit jaar korenmolenaar is. Waarschijnlijk was hij dit reeds eerder.
- 1794 Jan Rijshouwer wordt in een proces genoemd als korenmolenaar; hij zou te weinig meel in de zakken doen. Het proces levert hem in 1798 vrij-spraak op. Rijshouwer wordt in de aktestukken van 1833 nog genoemd als hypotheekgever.
- 1797 De inventaris van het archief van Seghwaert vermeldt een instructie voor de korenmolenaar van Zoetermeer en Seghwaert, wellicht een gevolg van het hierboven genoemde proces.
- 1800 Jan Rijshouwer doet de molen over aan Hago Maas-kant. Zoals ook uit volgende verkoopakten blijkt treedt Johan Rijshouwer op als geldschieter.
- 1808 Beschikt wordt over een kopie van de verkoopstukken, waaruit blijkt, dat Jan Smeets komende uit den Brielle de nieuwe eigenaar wordt voor de som van f 16.500,--. Deze akte bevat voor de laatste maal de beschrijving van de rechten van de wind en het naastingsrecht, waarbij wordt teruggegaan tot de verkoopakte van 1669.

- 1816 Jan Smeets verkoopt de molen aan Cornelis Bik voor de som van f 8.000,-- . Blijkens de eerste steen laat Bik in 1821 een nieuw molenaarshuis bouwen. Dit huis is in 1983 gesloopt.
- 1833 Na het overlijden van zijn vrouw -Janna van der Spek- wil Bik het kalmer aan doen. Hij gaat een ruilkoop aan met de molen van Benthuisen. Pieter Haverkamp betaalt f 11.300,-- voor de molen in Seghwaert en Cornelis Bik wordt voor f 4.500,-- eigenaar van de korenmolen De Haas in Benthuisen.
- 1858 De weduwe Catherina Haverkamp-Corbee zet de bedrijfsvoering -na het overlijden van Pieter Haverkamp voort, tot haar overlijden in 1863. Uit deze tijd stamt de naamgeving "De Hoop".
- 1863 Openbare verkoop levert als nieuwe eigenaar op Gerrit Buijs, die voor de som van f 8.414,-- de molen de zijne mag noemen.
- 1878 Openbare verkoop van de achtkante wind- en stoomkorenmolen De Hoop levert als nieuwe eigenaar op Huibertus Blonk, komende van Hazerswoude. De koopsom is f 18.870,-- .
- 1886 De erven van Huibertus Blonk laten de molen veilen in het koffiehuis van Engel Ooms te Seghwaert; Hendrik Schelling wordt voor f 16.405,-- de nieuwe eigenaar.
- 1888 Hendrik Schelling verkoopt de molen voor de som van f 11.700,-- aan Cornelis Vrijlandt.
- 1893 Cornelis Vrijlandt verkoopt de molen aan Bastiaan Hoogeboezem, die voor f 12.000,-- eigenaar wordt.
- 1897 Het Leids Dagblad van 16 januari vermeldt: "Hedenmorgen om vijf uur brandde te Seghwaert de korenmolen van de heer Hoogenboezem geheel tot de grond af. Oorzaak onbekend. De brandende molen bood in het nachtelijk duister een prachtig schouwspel aan".
Blijkens de vermelding op de eerste steen -14 mei 1897- werd in datzelfde jaar nog de huidige stenen stellingmolen gebouwd.
- 1920 De verkoopakte geeft aan, dat Bastiaan Hoogenboezem in dit jaar de eigendom overdoet aan zijn

- zoon Cornelis Hoogenboezem. Koopsom f 19.000,--.
- 1929 In eerste instantie vindt in dit jaar verkoop plaats aan Cornelis Rutten voor f 6.500,--. Waarschijnlijk werd gekocht voor Hubertus Blonk, die te boek staat als eigenaar van 1929 tot zijn overlijden in 1947.
- 1936 Volgens mededeling van oudere Zoetermeeders is het windmaalbedrijf in dit jaar beëindigd.
- 1939 Huibertus Blonk aan het College van Burgemeester en Wethouders om sloopvergunning voor wieken en staart. De gemeenteraad besluit hierop subsidie in de onderhoudskosten te verlenen (f 100,-- 's jaars. De Minister stuurt een brief aan Blonk teneinde sloop te voorkomen.
- 1942 Ingevolge Rijksverordening nr. 105 is het slopen van molens verboden.
- 1946 De gemeenteraad verhoogt het sinds 1939 verleende subsidie ad f 100,-- 's jaars tot f 250,-- 's jaars.
- 1947 Namens de erven Blonk treedt Johannes Blonk op als eigenaar.
- 1952 De subsidie ad f 250,-- 's jaars wordt verlengd tot 1956.
- 1955 De Provinciale Molencommissie adviseert de gemeente over te gaan tot restauratie ten bedrage van f 10.290,--.
- 1957 De gemeenteraad besluit over te gaan tot restauratie, thans geraamd op f 13.895,-- en na de restauratie het onderhoud van wieken, kruiwerk en omloop voor rekening van de gemeente te nemen. Begin 1958 wordt een dergelijke overeenkomst met Blonk gesloten.
- 1858/1959 Uitvoering van de restauratie, die uiteindelijk f 16.880,-- kost.
- 1978 Op 23 mei breekt er in de achter de molen gelegen loodsen brand uit. Johannes Blonk beëindigt de bedrijfsvoering en verkoopt grond en opstallen aan de fa. Grootstad te Nootdorp.
- 1983 De fa. Grootstad gaat met de gemeente Zoetermeer een grondruil aan, waarbij de gemeente Zoetermeer eigenaar wordt van de molen.
- 1984 Opgericht wordt de "Stichting molen De Hoop", die

de eigendom van de gemeente overneemt. Op 12 mei -molendag- wordt door de Commissaris der Koningin mr. M. Vrolijk het startsein gegeven voor de restauratie, die is geraamd op f 550.000,-- tot f 600,000,--.

Zoetermeer, januari 1985.
a.j.de Waard, architect.



Zoetermeer en haar betekenis voor het ontzet van Leiden in 1574

Teneinde de door de Spanjaarden belegerde stad Leiden te ontzetten werd er besloten om de dijken bij Rotterdam en Capelle a.d. IJssel te doorgraven en de sluizen te openen. Hierdoor zou het land onderlopen en zou er een ontzettingsvloot onder bevel van admiraal Boisot naar de bedreigde stad kunnen oprukken.

Bij deze vloot hadden zich geheel vrijwillig ook enige Hollandse notabelen gevoegd. Eén van hen was volgens zijn verklaringen, gedaan tijdens de verhoren voor zijn proces in 1618, de toen 27-jarige Johan van Oldebarnevelt. Volgens zijn zeggen had hij de tocht meegemaakt tot en met de gevechten bij de Zoetermeerse brug, waarna hij door ziekte gedwongen was om naar Delft terug te keren.

Het land liep inderdaad onder maar helaas bleef de landscheiding boven het water uitsteken. Nadat deze barrière doorstoken was konden de schepen doorvaren naar de Groeneweg. In tegenstelling met de Landscheiding werden ze hier niet door de Spanjaarden aangevallen.

De admiraal besloot toen om vijf vendels Franse infanterie '1) en twee vendels pioniers '2) onder bevel van Aelbracht van Egmond naar Zoetermeer te laten

'1) Totaal ca. 1.000 man
'2) Militaire "bouwvakkers"

oprukken, alwaar een sterke Spaanse bezetting lag. Totaal waren er in Wilsveen, Zoetermeer, Benthuizen, op de Voorweg en de Zegwaartseweg zo'n 3.000 vijandelijke soldaten gelegerd, voorzien van geschut. Immers, de Spanjaarden beseften heel goed dat als men hier wist door te breken dan zou de zaak snel bekeken zijn. Via het Zoetermeerse Meer en de vaarten daarna zou de vloot zo bij Leiden zijn.

De infanteristen en de pioniers verschansten zich op de Voorweg. De Spanjaarden gingen onmiddellijk tot tegenacties over. In plaats dat de onzen zich een weinig terugtrokken om zodoende de vloot in staat te stellen het geschut te gebruiken bleven ze echter maar proberen naar Zoetermeer op te dringen.

Bij deze gevechten (14-18.09.1574) zou ook het volgende vreemde voorval hebben plaatsgevonden: Een Zeeuwse matroos zou een gewonde Spaanse soldaat het hart hebben uitgesneden en er in gebeten hebben. Dit hart "is binnen de stad Delft van ghelooftwaardige luyden ghesien".

De Spanjaarden hadden ondertussen bij een brug in de Voorweg aan de rand van Zoetermeer een sterke schans opgeworpen, de huizen in de directe omgeving versterkt en van troepen voorzien.

De ontzettingsmacht begreep wel dat deze sterke Spaanse stelling alleen met behulp van genoeg artilleriesteun genomen kon worden. Daarom werden er twee korenschuiten aan elkaar bevestigd, van zware kanonnen voorzien en geheel gepantserd. Het schip werd niet door windkracht of roeiriemen voortbewogen maar door raderen die door mankracht bewogen werden. Het schip werd de Ark van Delft genoemd. Ook andere schepen werden van geschut voorzien.

Deze artillerievoorhoede van de vloot naderde nu tot voor Zoetermeer en er "werdt dapperlick op de voorgeschreeve schansse en aen alle canten in de huysen gheschooten". De Spanjaarden beantwoordden het vuur en er ontstond een hevig gevecht.

Op een gegeven moment raakten de twee korenschuiten los van elkaar en beroofd van hun zware geschut moest de vloot zich terugtrekken.

Zonder toestemming van de admiraal deden de reeds eerder genoemde Fransen onder bevel van de Parijzenaar

kolonel La Garde een landingspoging en het gelukte hen om door huis-aan-huis-gevechten tot in het dorp door te dringen. Doordat ze echter verstoken waren van artilleriesteun zagen ze zich genoodzaakt om met zware verliezen terug te trekken. Eén van de Franse officieren verdronk en een ander, de edelman Durant, wist zich slechts met moeite in veiligheid te brengen. De Spanjaarden hadden echter ook zware verliezen geleden "die met schuyte nae Utrecht en inde Hage (3's-Gravenhage) doot en veel gewont gebrocht werde".

Na stafoverleg en op grond van door twee Zoetermeeders, Jeroen Cornelisz en de scheepstimmerman Wolfert Adriaensz, verkregen inlichtingen werd besloten om met een deel van de vloot van de Spaanse stellingen in het dorp en op de Voorweg weg te trekken naar Zegwaard. Volgens de verkregen inlichtingen zou het wèl mogelijk zijn om door de Zegwaardseweg tussen Zegwaard en Benthuizen naar de Noord Aa door te breken. Naast de genoemde inwoners van Zoetermeer werd ook waardevolle informatie ontvangen van Cornelis Willemsz uit Benthuizen en van de secretaris van Zevenhuizen, Leendert Pietersen. Al deze lieden zijn middels een besluit van de Staten van Holland dd. 28 oktober 1574 met een jaargeld van f 50,00 voor hun diensten beloond.

De Spanjaarden die zich nu èndoor de vloot èn door het sinds een dag wassende water bedreigd zagen verlieten hun stellingen op de Voorweg, de Zegwaardseweg te Zoetermeer en Benthuizen. Onder meevoering van hun geschut trokken zij zich terug naar Zoeterwoude en de belegeringsmacht rond de stad Leiden. De Spaanse bezetting van Zoetermeer onder bevel van de vaandrig Don Luis de Pimentel verlieten hun stellingen eerst nadat de Spaanseopperbevelhebber Valdez zèlf ter plaatse de situatie als onhoudbaar had geoordeeld.

Teneinde de nu opgebroken route te beveiligen en eventuele Spaanse tegenaanvallen over de Voorweg af te kunnen slaan werden er twee compagnieën Walen en Duitsers ¹⁾ onder bevel van kapitein Cret te Zoetermeer gelegerd. Als artilleriesteun fungeerde de inmiddels gerepareerde Ark van Delft.

¹⁾ totaal ca. 600 man.

- Bronnen: Archief Resoluties Staten van Holland na 1572
 Fruin, R.
 -Het beleg en ontzet der stad Leiden in 1574
 's-Gravenhage, 1874
 -De oude (16e eeuwse) verhalen van het beleg
 en ontzet van Leiden, ('s-Gravenhage, 1874).
 Vloten, J. van
 -Leidens belegering en ontzet in 1573 en 1574
 Leiden, 1853.

A.H. Bos/1985.

KOSTERS EN DORPSSCHOOLMEESTERS.

't Navolgende character geboren uit de houding en het aloud geslacht der kosteren en dorpschoolmeesters onder welke rang men ook vele die der stedelingen in eniger mate agtbaar tellen mag, waarin onder andere hunliedens eertytelen aldus werde opgenoemt:

- Voor 1: Halve eerwaardens, halve geleerde, halve wijse en halve heere, capitijn-generaal over een regiment ABC voetvolk.
2. Super magister in de eerste ellemente en fundamentele regte, mitsgaders professor van klijne studenten, versiert en gewapend met de 24 zwarte letters van 't AB borretie aan hunne lendene omgord.
 3. 1ste commandeur over 't klijn gepeupel.
 4. Directeur van 't houte placaat.
 5. Erentfeste duelmester van de scherpe roede de rebellige en ongehoorsame jeugt.
 6. Mitsgaders griffier, pluymkonstenaar en vendumeester uit witte en zwarte vooglen, somwijle ook kramer in zoete koek, painte etc.
 7. Groot-castelijn en sleutelbewaarder van den tempel.
 8. Eerste voorzanger van ' koormuziek.
 9. Ootmoedige dienaar van de klok en antreponeur van het uurwerk.
 10. Schildknaap van de predikstoet en deurwaarder van de consistorie.
 11. Requestaanbrenger van de nood der zieke lede der gemeyn ten.
 12. Affigeerder van de souveraine beveele, somwijle or-

ganist en des zondaags officier van baldadige jongens, eerste jagtbaas van ongepermitteerde honde, item een ceermonieel of eerste wegwijzer des begraaftenisse en houtvester der kerkelijke waranda.

13. Opper Nimrod en geweldig jager van 't klijne wildt, mitsgaders van ravens, kraye, nagtuyle en vledermuyse, leverancier van 't doopwater alsmede ook van stooven en gevonkte doofkolen.
14. Inspecteur van 't kerkhof, advocaat-fiscaal van 99 innocente broeders, vrijheer van de kerkelijke regte.
15. Regent en voogd van 't doodsbeendrehuysje.
16. En eyndelijk eerste brantmeester van de oude doorkiste alsmede ambassadeur van favourable nouvelles en ontfanger van de vrijwillige gifte etc.

Bovenstaande karakterschets is een anoniem spotvers uit de 18 eeuw. Het typeert echter de dorps-schoolmeester zeer goed. Ook in Zoetermeer-Zegwaard was de schoolmeester tevens koster, doodgraver, voorzanger en in de 19e eeuw ook organist. Van 1724 tot 1731 was Jan Verduin hier schoolmeester. Hij werd opgevold door Adriaan Muijden die in 1777 overleed. Zijn zoon Pieter Muijden bediende het ambt hier van 1778 tot 1829. Zij woonden en hielden school in het "schoolhuis", ongeveer ter hoogte van het huidige nummer 74 in de Dorpsstraat. In de gevel van dat pand is nog een afgesleten steen te zien waar vroeger "SCHOLE 1611" op stond.

Enkele eigenschappen hebben wellicht een nadere verklaring nodig: het "houte placaat" en de roede (4 en 5) slaan letterlijk op de straffen die ongehoorzame leerlingen te verduren hadden. Griffier en "pluymkonstenaar" (6) wijst erop dat hij vaak een van de weinigen was die met de ganzeveer overweg kon. Als bijbaantjes verkocht hij wel zoete koek of verf ("painte" 6). Met de tempel (7) wordt de kerk bedoeld. Ook was hij vaak ziekentrooster (11) en hondenslager (12). Bovendien had hij de taak bekendmakingen aan te plakken (te affigeren, 12) en deed hij dienst als tuinman van de "warande". Wat zijn taak voor de 99 onschuldige broeders was, is niet duidelijk.

De titel ambassadeur (16) mag echter gerust met Eerste roddelaar vertaald worden!

R. Grootveld.

HISTORIEËN UIT DE FRANSE TIJD.

In Maassluis (Maaslandssluis) werd hij op 21 maart 1774 geboren, Ary Aryse van Waaij.

Zijn eerste vijftwintig levensjaren bracht hij in zijn geboorteplaats door, waarna hij naar Benthuisen verhuisde, waar hij op 20 november 1833 overleed. Vijf geslachten terug leefde deze man, in genealogische termen uitgedrukt was hij de oudvader van schrijver dezes, namelijk de vijfde parentatie of opklimming in zijn kwartierstaat.

Ary leefde in de tijd, dat Prins Willen V stadhouder was over de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en heeft de Franse Revolutietijd en twee decennia daarna meegemaakt.

Dat na een paar eeuwen zijn naam nog eens opduikt, komt voornamelijk door het feit dat hij een manuscript heeft nagelaten. Het betreft een vijftwintig tellend rijmbundeltje met verzen, die hij maakte bij bepaalde gebeurtenissen in de persoonlijke- of familiesfeer. Ook worden kerkelijke- of historische feiten onder de loep genomen.

De verzen zijn gemaakt tussen 1798 en 1813 en handelen over de jaren 1887 tot 1813. Op de inhoud van het geschrift kom ik later terug.

Ary werd geboren in het jaar, dat in de Maassluisse annalen te boek staat als nogal woelig, zulks als gevolg van de invoering van de nieuwe psalmberijming, die hier tot oproer leidde. Ary was de enige jongen uit een gezin met drie kinderen en was twaalf jaar oud toen zijn vader stierf. Hij groeide op in zijn geboortedorp en oefende daar op vierentwintigjarige leeftijd, naar hij zelf meedeelde, het beroep van visser uit. Wat plaatselijke gegevens uit die tijd verschafft ons het boekje van burgemeester C.P.J. Dommisse, dat als titel heeft "1614-1914 Maassluis in 300 jaar".

Het bestuur van de plaats werd gevormd door de schout, vijf zettters, die ook wel burgemeester genoemd werden en zeven schepenen.

Schout, sekretaris, bode en schepenen werden gekozen door de ambachtsheer of -vrouw. Eerste ambachtsheer was in 1614 jhr. Jacob van Egmond en laatste ambachtsbestuurder (1762-1783) Anna Arnoldina van Boetselaer, douairiere van Pieter van Wassenaar.

Maassluis bestond na de Reformatie geheel uit mensen van gereformeerde religie en de Grote Kerk werd door hen gebouwd tussen 1629 en 1639 (kosten 50 mille). De Staten van Holland en West Friesland verzachtten deze harde pil enigszins, doordat zij toestemming gaven voor belastingheffing ten behoeve van deze kerkbouw, eerst voor de tijd van twaalf en later nog eens voor zeven jaar. Men mocht één stuiver heffen op iedere ton schelvis, kabeljauw etc., een wat eigentijdse vorm van "rijksbijdrage".

Overigens weten we, dat in Zoetermeer de gereformeerde kerk van oude tijden af marktgeld mocht innen over alle te verkopen goederen, dus niet alleen die, welke op de jaarmarkt aangeboden werden, maar het hele jaar door. De kerkmeesters verpachtten dit recht volgens de keuren van 1643 (Bakker en Van Olphen).

De beroepen, die in Maassluis ondermeer uitgeoefend werden, zien we in huysmannen, lijndraaiers, schuytvoerders, seijlmakers, hoornvissers, etc. Ongetwijfeld zullen de door Jan Luyken in 1694 vermelde beroepen ook hier voorgekomen zijn, o.a. schuiermakers, mandenmakers, stoelenmatters, geelgieters, brillenverkopers, zwaardvegers, tinnegieters, balansmakers en sloopstimmermannen.

De Kerkelijke gemeente klassificeerde zich als volgt: "gantsch onvermogene en arm, bestaende uyt visschers, die armelijk, suurlijk en met groot perykel haer broot sijn winnende". Bij perykel kunnen we denken aan het jaar 1610, toen enige Maassluisse visserd in Turkije als slaaf werden verkocht. Ook Ary's voorgeslacht maakte het een en ander mee.

Grootschipper Abraham Hoogwerff woonde in een eigen huis op de Oostelijke Hoekerkade in Maassluis en was getrouw met Dirckje Joppen van Waaij. Hij was "stiermen" op het hoekerschip "De Vrede", dat in 1712 door kapers werd belaagd. (gegevens uit de kwartierstaat Van Baalen-Kouwenhoven, Centraal Bureau voor Genealogie, Den Haag).

DE ZOETERMEERSE KAASHAL

voor:

**BOERENKAAS
GOUDSE KAAS
BUITENLANDSE KAAS
VERS GEBRANDE
NOTEN**

en

BOERENKARNEMELK

**KOOPCENTRUM DORPSSTRAAT
TEL. 163445**

**KOOPCENTRUM MEERZICHT
TEL. 215037**

ZOETERMEER

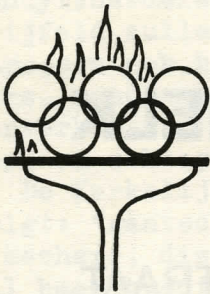
Adviezen voor uw interieur.

Bij Decorette Roos weten ze er wel raad mee! In behang altijd de nieuwste dessins (± 1000 soorten) met bijpassend gordijnstof, dekbed, lampen en vloerbedekking.

En....natuurlijk alles wat met verf e.d. te maken heeft!

DECORETTE ROOS

Molenstraat 3 - Zoetermeer - Telefoon 164138



LYMPUS

bar bistro

voorweg 107

079- 2106 39

2716 nh zoetermeer

tekst overbodig

al 7 jaar één begrip voor
de sportieve zoetermeerder

Jaarverslag 1984

1. Ledenaantal

In het verslagjaar steeg het aantal leden van 20 naar 25 leden. Ook nu weer bestond de aanwas voornamelijk uit jongeren.

2. Atelier

Op 1 januari 1984 kreeg de werkgroep de beschikking over een ruimte in een noodgebouw aan de 5 Meistraat. Door leden van de werkgroep is hard gewerkt om de ruimte bruikbaar te maken zodat op 5 mei de wethouder Mw. Latenstein van Voorst, de officiële opening van het atelier kon verrichten. Sindsdien wordt het atelier intensief benut voor velerlei activiteiten.

3. Aktiviteiten

In het najaar werd begonnen met de publikatie van een maandelijkse Nieuwsbrief, bestemd voor de AWZ-leden, waarin een programma-overzicht te vinden is van ook andere activiteiten dan de graaf-werkzaamheden, o.a.

- cursus Oud Schrift (ca. 15 deelnemers)

- excursies Rotterdam, het Goud der Thraciërs
(ca. 15 deelnemers)

Voorburg, Huygensmuseum Hofwijck
Leiden, Pijpenkabinet (gemiddeld 15
deelnemers)

- lezingen Molens en molenaars door de molenaar,
Dhr. Wessels.

Symboliek op schilderijen door G. Dullaart.

Arabische markten door R. Sterk.

(toehoorders gemiddeld 20)

4. Contacten met de Gemeente

Ook in 1984 is het uitstekende contact met de Gemeente voortgezet, wat nu, in 1985, o.a. resulteerde in een financiële bijdrage.

5. Contacten met de pers

In het verslagjaar is er door de pers, o.a. de Zoetermeerse Courant en het Streekblad, vrij veel aandacht besteed aan de werkzaamheden van de groep. Ook de LOZ heeft vrij regelmatig melding gemaakt van het wel en wee van de werkgroep.

6. Projecten

a. Archiefonderzoek

Regelmatig zijn enige leden van onze werkgroep bezig met archiefonderzoek, vooral in verband met onze diverse graafwerkzaamheden.

Onderzoek werd o.a. gedaan in morgenboeken, slag-turfcohierien e.d.

b. J.L. van Rijweg/Voorweg

Hier is bewoning vastgesteld uit de 17e eeuw.

Ook bleek dat de oude Broekweg totaal afgegraven was tijdens de vervening. Dit jaar zal hierover een rapport verschijnen.

c. Noord AA

De opgraving is alweer een tijdje afgelopen. Er is hier een fundering van een huis uit de 17e eeuw gevonden en drie insteekhaventjes. De gevonden scherven zijn intussen gewassen, gesorteerd en geplakt. Ongeveer 50 potten en borden zijn hieruit samengesteld.

Eind dit jaar zal er een verslag verschijnen.

d. Dorpsstraat 108

Bij deze opgraving in het oude dorpscentrum van Zoetermeer zijn goed bewaarde resten van de voormalige middeleeuwse Ridderhofstede Palensteyn gevonden.

Aangetroffen zijn o.a. de vierkante verdedigbare toren daterend uit het eind van de 14e eeuw met daar omheen een gracht van 12 meter breedte.

Op de open dagen in november j.l. hebben Burge-meester Hoekstra en Mw. Latenstein van Voorst, Wethouder van Cultuur, een bezoek gebracht aan de opgraving.

Ook de belangstelling van de bevolking van Zoetermeer was overweldigend.

De opgraving zal dit jaar nog wel duren.

7. Overige activiteiten

1. Landesaufnahme

(het zoeken naar oude bewoningssporen in het veld)

- Romeinse scherven gevonden langs de Zoetermeerse Vliet en de Slootweg. (Dit betekent nog niet dat hier de Romeinen gezeten hebben.)
- Middeleeuwse sporen van boerderijen in het gebied Noordhove.

2. Dendrochronologie = Boomringen-datering

Jaarringen van bomen corresponderen namelijk met de klimatologische omstandigheden in een bepaald jaar.

Een van onze leden is gestart met dit onderzoek in Zoetermeer.

3. Laboratorium

Er is gestart met het conserveren van voornamelijk leer, hout en ijzer.

8. Financiën

Door de bovenstaande activiteiten van de werkgroep is dit punt voor de penningmeester weleens een probleem. Maar door verkoop van prenten en in het bijzonder de dotatie's van de leden van het Historisch Genootschap Oud Soetermeer is dit mogelijk.

D.J.v.d.Kolk
Secretaris



Bovenstaand Jaarverslag werd ontvangen nadat dit Kwartaalblad geheel was opgemaakt. Vandaar dat deze pagina's buiten de pagina-nummering zijn gelaten. Ter besparing van veel extra werk, heeft de redactie voor deze oplossing gekozen.

J. Stoffer.

EEN LEUKE SATIRE.

Inkomstenbelasting.

Onlangs ontving men op het belastingkantoor in Tilburg onderstaande brief:

Mijne heren,

heden ontving ik het aangiftebiljet voor de inkomstenbelasting over het afgelopen jaar. Helaas moet ik u mededelen, dat ik hieraan niet kan voldoen en wel om de volgende redenen:

Sinds jaar en dag betaal ik reeds loonbelasting, inkomstenbelasting, onroerend goedbelasting, personele belasting, weeldebelasting, straatbelasting, rioolbelasting, hondenbelasting, alcoholaccijns, benzineaccijns, BTW, invoerrechten, gemeentelijke leges, overdrachtskosten etc.

Daarnaast wordt van mij regelmatig een bijdrage verlangd t.b.v. het Leprafonds, het Anjerfonds, het Bedrijfsfonds, de Vakvereniging, de Kruisvereniging en natuurlijk Jantje Beton en de VARA speelgoedactie.

Van mijn bescheiden loontje draag ik tevens bij aan de WW, AOW, WAO en nog veel meer weeën. Ook komt men regelmatig kollectereren voor het Rode Kruis, Witte Kruis en allerlei andere kruisen.

Ik heb mij altijd zorgvuldig gehouden aan de wettelijke regeling inzake de Grondwet, de Vreemdelingenwet, de Bedrijfspensioenwet, de Ziektewet, de Invalidewet, de Belastingwet, de Weduwen- en wezenwet, de Bijstandswet en de Werkloosheidswet.

Door dit alles weet ik niet meer waar ik leef en of ik nog wel leef. Gedurende mijn hele leven ben ik beboet, bediend, begeleid, beoordeeld, behandeld, bekeurd, belast, beroofd, berecht, berispt, alsmede uitgekozen, uitgemolken, uitgebeend, uitgezonderd, uitgeloot, uitgebuit, uitgemaakt, uitgescholden en uitgekafferd.

Het is nu zelfs zo ver gekomen dat ik zoveel schulden heb, dat ik niet meer weet wiens eigendom ik ben. Mijn hele leven heb ik doorgebracht met het invullen van formulieren. Ik heb ontelbare malen verklaard dat ik geboren ben. Ik heb al meer dan honderd maal ingevuld dat ik getrouwd ben en wel met de
doorlezen op pagina 62→

EEN NIEUWE NAAM ALS KADO

Origineel kado-idee van Pelikan, de Printo-Fix stempelautomaat.

Klein genoeg voor uw binnen-zak, groot genoeg voor duizenden haarscherpe afdrukken van uw naam.

In boeken, op enveloppen, brieven, etc. In eigen handschrift of andere letter naar keuze. Zo maakt u altijd een goede indruk.

De Printo-Fix stempelautomaat vindt u bij:

Pelikan 



Kantoorboekhandel

Dorpsstraat 165 2712 AH Zoetermeer



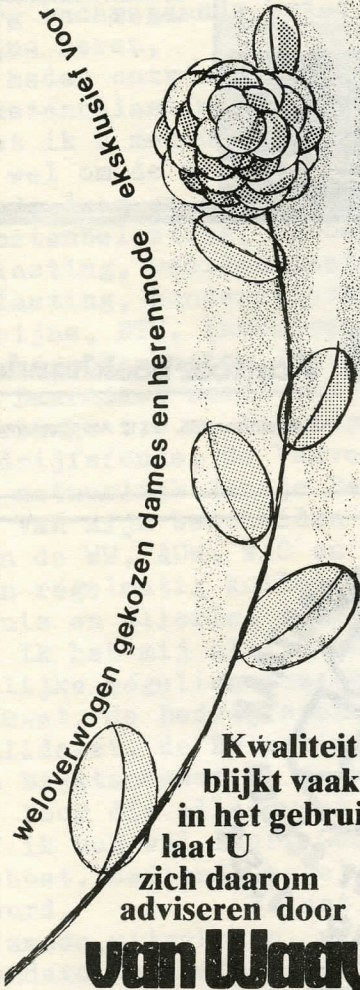
KOOT

oud papier lompen en metalen

VLAMINGSTRAAT 30
ZOETERMEER tel. 079-164196

eksklusief voor u

weloverwogen gekozen dames en herenmode



**Kwaliteit
blijkt vaak
in het gebruik,
laat U
zich daarom
adviseren door**

van Waay
vakmensen in mode

damesmode:
dorpsstraat 89-91 - tel. 163167

herenmode:
dorpsstraat 163a - tel. 163910
zoetermeer

DOE-HET-ZELF CENTRUM

bij de molen
Stationsstraat 48

Zelfbediening voor:

- 1 - Houtwaren
- 2 - Plaatmateriaal
- 3 - IJzerwaren-
Gereedschappen
- 4 - Verfartikelen
- 5 - Wandbekledingen
- 6 - Elektrische-
artikelen
- 7 - Hang- en legkasten
- 8 - Sanitair
- 9 - Tuinartikelen
- 10 - Hobbyartikelen
- 11 - Klimartikelen
- 12 - Afrasteringen

*Meer dan 1600 m²
Doe-het-zelf artikelen*

SCHERPE PRIJZEN

Geopend:
maandag tot en met zaterdag

*'s morgens besteld
's middags thuis bezorgd*

TEL. 079-163731

De Hollanders lieten zich echter ook niet altijd onbetuigd. In de Maassluisse annalen staat de kaper "De Vaderlander" geboekstaafd. Nauwelijks op zee gekomen, veroverde dit schip in de strijd tegen Engeland een Brits schip, dat rijk beladen was men stukgoederen, als kanten en lijnwaden. Zeerovers, vreemde wel te verstaan, werden door ons doorgaans niet zo genereus behandeld. Dit blijkt ook wel uit de V.O. C. korrespondentie "Brieven overgecomen van Batavia", inventarisnrs. 1500/1501, (Alg.Rijksarchief). Hierin vinden wij namelijk een mededeling, die voor zichzelf spreekt: "Dito des doods ten laste van acht Engelse zeerovers in datis 13 Januarij 1702". Overigens was er verschil tussen kaapvaart en piraterij. Een zogenaamde kaperbrief verleende de schipper officieel toestemming er voor en gaf hem de opdracht tot het aanvallen van de vijand. Zo ook bijvoorbeeld Piet Heijn, die in 1628 bij Cuba een deel van de Spaanse zilvervloot veroverde met als opbrengst 12 miljoen gulden, na veiling in Amsterdam. ("Nederlanders over zee" 1600-1650, Leonard Blussé & Jaap de Moor).

Dat naast de kapers ook de zee zelf zijn problemen gaf, wil het kerkzegel van Maassluis laten zien: Een scheepje op een wilde zee met daaromheen de tekst "Heere behoed ons, wij vergaen".

In dit ambacht woonden in het midden van de achttiende eeuw 6.000 inwoners, waarvan er meer dan 1000 ter visserij voeren. In de tweede helft van die eeuw was Maassluis een welvarende vissersplaats geworden. Men viste hoofdzakelijk op haring, zalm en bij IJsland op kabeljauw. In de Franse tijd raakte het echter met deze bron van inkomsten treurig gesteld. In 1798 werden er door Maassluis dan ook slechts twee schepen uitgerust, daarna tot 1802, in welk jaar de Vrede van Amiens gesloten werd, waarschijnlijk geen meer. Pas toen werd weer door enige vissersschepen zee gekozen. De visserij was dus in de Franse tijd geheel verlopen en een en ander is door Ary Aryse duidelijk in een rijm vastgelegd. Ook werd op de zeevarenden druk uitgeoefend, om als marinematrozen tegen de Engelsen te vechten. Het was een slechts tijd, wat nog geaksentueerd werd door het vertrek van de Prins. Door velen in deze gemeente werd dit als een

enorm verlies beschouwd. In zijn latere tijd in Benthuizen zou Ary dan ook de dood van Prins Willem V in 1806 te Brunswijk in een gedicht van maar liefst acht bladzijden memoreren.

Bovengenoemde feiten en omstandigheden geven enige aanwijzing voor het vertrek van Ary Aryse uit Maassluis, de plaats waar zijn voorgeslacht al enige eeuwen had gewoond. Daar kwam nog bij, dat tijdens de Franse overheersing een groot aantal mensen aan epidemiën stierf. Volgens de heer Domisse waren dit er zoveel, dat de Nieuwstraat in die tijd de bijnaam kreeg van "Kalestraat".

Ary huwde op 13 juni 1798 met Maria Boekhoven, kennelijk zonder "vertoon van weelde", want het gaarderboek van de impost op trouwen (Maassluis no. 30-1, Alg. Rijksarchief) vermeldt dit huwelijk in de klasse "Pro Deo".

Vijf weken later stierf een zus van Ary bijna 29 jaar oud, aan de "kinderziekte". Aan haar heeft hij 12 pagina's van zijn geschrift gewijd. In een kanttekening noemt hij hierbij de namen van de dominee's Moolnaar en Noording, welke ik inderdaad op het predikantenbord in de konsistorie van de Grote Kerk te Maassluis onder de nummers 37 en 38 vermeld zag. De kinderziekte was van zeer besmettelijke aard en is tot ver in de negentiende eeuw voorgekomen. De ziekte moest door middel van een papier of bord voor het huis waar ze heerste, aangekondigd worden. Mogelijk had deze ziekte ook iets met bovenvermelde epidemie te maken. Bekend is, dat ook de Oranje's hieraan leden. Bij stadhouders Willen II openbaarde zich deze kwaal op 29 oktober 1650 en kort daarna, op 6 november, stierf hij hieraan. (Mr. G. Groen van Prinsterer, Handboek Geschiedenis 1852).

Volgens de ook onze leden wel bekende Goudse arts, dr. J.W.G.F. Bik, ooit gepromoveerd op "Vijf eeuwen geneeskunst in een Hollandse stad" (Gouda), was de kinderziekte het zogenaamde Engelse zweet, d.w.z. een griep, waarbij veel jongeren aan bijvoorbeeld longontsteking stierven, bij gebrek aan medicijnen etc.

In 1799 stierf een oud-tante van Ary op 84 jarige leeftijd. Hoewel zij een paar keer verhuisd was met acte van indemniteit, werden haar nabestaanden toch

voor een aardig bedragje aangeslagen in de belasting op begraven. Zij plaatsten een overlijdensadvertentie in de "Rotterdamse Courant" van 2 april 1799 en betaalden hierover twee gulden aan de overheid op grond van een twee jaar tevoren ingevoerde belastingheffing. Genoemde bijdrage staat vermeld in het "Register van den Impost op de advertentieën in publieque Nieuwspapieren volgens Publikatie van het Provinciaal Bestuur van Holland van 5 oktober 1797" (Gaarderboek Maas-sluis nr. 31, Alg. Rijksarchief, met de aantekening "Eenmaal f 2,--"). De kranten en bladen bleven voor velen tot 1869 onbetaalbaar, doordat hier een knappe belasting op geheven werd.

Binnen dit kader wil ik nog even terugkomen op het vijf gulden bruto/netto salaris van de orgeltrapper in 1626, door mij verteld in het kwartaalnummer van oktober 1984. Mocht ik daarbij de indruk gewekt hebben, dat deze man geen belasting behoefde te betalen, dan wil ik dat graag even recht trekken.

Hier volgt dan een kleine opsomming van wat hij wel moest afdragen, waarbij ik ervan uitga, dat hij in een stad woonde:

Erf- en schenkingsrecht vijf procent, haardstede- en schoorsteengeld een gulden per jaar; gewestelijke impost van de Staten op o.a. wijn, bier, zout, goud, zilver, zijde, laken, vee, paarden, waaggoederen, impost op de ronde maat, d.w.z. op goederen, verkocht per kg. etc. verder op turf, kolen, brandhout, bouwmaterialen, olieën, schepen, tabak, steur, zalm en gezouten vis. Daarbij kwamen nog brug-, veer- en tolgelden en de verponding, dat is de gewestelijke grondbelasting, in casu van een procent, op de waarde van landerijen en huizen. (Naar dr. A.C.J. de Vrankrijker "Mensen, leven en werken in de Gouden Eeuw", Nijhoff 1981).

Terug naar Ary Aryse. Deze laadde zijn schamele inboedel zeer waarschijnlijk op een schuit en vertrok met vrouw en moeder in de winter van de eeuwwisseling naar het dorp Benthuizen. Dit bestond toen uit 37 huizen en een vier jaar tevoren nieuw gebouwde dorpskerk.

Volgens de volkstelling van 1795, gehouden op last van het uitvoerend comité van de Bataafse Republiek,

woonden er in dat dorp toen 322 en in de Hoggeveen 68 inwoners. In Zoetermeer en Zegwaard waren dat er respectievelijk 749 en 946. Niet zo erg veel dus, maar de bevolking als geheel, ook de wereldbevolking was dan ook niet zo groot in die tijd; in de U.S.A. woonden in 1800 zelfs pas $3\frac{1}{2}$ miljoen inwoners.

Het kleine ambacht, waar Ary terecht kwam, en dat eigendom was van de stad Rotterdam, werd bestuurd door de baljuw, schout en sekretaris, de "burger" Boers. Deze municipaliteit had ook een civiel- en een crimineel comité. Hiervoor werd in 1804 een "reglement voor de criminele en civiele rechtbank" van kracht. (Rechterlijk Archief Benthuisen).

Predikant sinds 1798 was de fransgezinde Jan Mee-
meling en schoolmeester Jan van Halewijn. Deze laat-
sté werd bij besluit van de gemeenteraad in 1811 we-
gens dronkenschap geschorst. (J.H.R. Verboom "Rondom
de kansel van Benthuisen" 1962).

Ary werd hier kerkelijk ingeschreven "met acte
van indemniteit voor zich en zijn huisvrouw". Zo'n
akte bevatte een schriftelijke garantie voor bij-
stand door de vroegere gemeente in geval van arm-
lastigheid.

Het echtpaar kreeg in februari 1800 een dochter
en Ary ging het beroep van marktschipper uitoefenen.
Het gezin werd ook nog uitgebreid met een zoon. Deze
jongen, die geboren werd in het voor 't nabij gele-
gen Leiden zo rampzalige jaar 1807, werd later schip-
per op de steden Gouda en Leiden.

In 1811 genas Ary van een gevaarlijke ziekte, die
hem trof, zoals hij in een gedicht laat weten. In dit
licht bezien is het niet zo vreemd, dat hij en zijn
vrouw op de "28e van de wintermaand 1810" een testa-
ment opmaakten. Hier kwam geen notaris aan te pas,
het gebeurde ten overstaan van sekretaris Smedingh
en de schepenen en "commissarissen" Isaac Moutton en
Gerrit Slootweg van "Benthuisen en Benthorn". Deze
testamenten bevinden zich in het Algemeen Rijksar-
chief en laten ons het volgende zien. Ary benoemde
respectievelijk tot voogdes en voogden, zijn vrouw
Maria, zijn Maassluisse zwager Ary van Dijk en zijn
plaatsgenoot Jan Nieuwkoop. Tot toeziende voogd werd
benoemd "de Persoon" van Dirk Schaap te Benthuisen.

Het rechterlijk archief vermeldt in deze tijd een Benthuizer, en als ik me goed herinner, was het genoemde Nieuwkoop, die een proces aanspande tegen Isaac van der Knijf uit Zegwaard. Laatstgenoemde zou het niet zo nauw genomen hebben met een levering van "Zaaigarst".

De voogden kregen de opdracht, de kinderen "op te voeden of te alimenteren tot den ouderdom van vijf en twintig jaren, dezelve inmiddels laten leeren, instrueren in het leezen, schrijven en cijfferen en voorts (op te leiden voor zodanig eerlijke functies of beroep als met den staat des inboedels van hem testateur overeen zal komen en de bequaamheid der kinderen of kind zal toelaten". Na hun 25e jaar moest dan de uitkering van de legitieme portie plaats vinden.

Merkwaardig is, dat terwijl Ary mooi schrijven kon en zelfs (stichtelijke) rijmen maakte, een bezigheid die erg "in" was in de 17e- en 18e eeuw, zijn vrouw geen letter op papier kon zetten en nota bene haar testament met een kruisje tekende.

De grosse van de testamenten werd pas 16 jaar later aan de griffier Carré en de heer Van Hemert van de Haagse rechtbank "geexhibeert". De daarbij behorende kwitantie vermeldde "ontvangen voor regt vier gulden en dubbeld regt vier gulden en verhooging twee gulden acht cents".

Boven Ary's testament en dat van zijn vrouw staat geschreven: "De testateur (testatrice) heeft onder presentie van Ede, verklaard, geenens Duyzend Guldens te bezitten, en is in dezen geen fidei commis ge-insereerd. Wellicht moest zo's tussentijdse balans bij het verscheiden eventuele te hoge verwachtingen of -aanspraken onder de erfgenamen wat temperen. Beider testament was van een kleinzegel van twaalf stuivers voorzien. Drie dagen na hen liet plaatsgenoot Jacobus van der Sterre ook zijn laatste wilsbeschikking beschrijven en hij verklaarde hierbij, geen vijfduizend gulden te bezitten en bleek financieel dus wat draagkrachtiger.

De schepen Hendrik van Oordt en zijn echtgenote Ida Blik zaten er op elf december van het zelfde

jaar 1810 bepaald warmpjes bij met "geene vijf en Twintig Duyzend Gulden" en op het papier, dat ons dit meedeelt, een kleinzegel van maar liefst vijftien piek.

Een zegel van honderd gulden zag ik op een schuld-bekentenis, bij gelegenheid van de verkoop door Jan Flooy, van zijn huis en erf etc. voor het bedrag van 4500,-- gulden aan Dominicus van Niekerk, "Mr. Grutter", eveneens te Benthuisen.

Merkwaardig is het, dat in dit zeer kleine dorpje, in de annalen tussen 1805 en 1811, enige inwoners met Duitse namen voorkomen, zoals Anna Regiena Zeller, Jan Linneweber en George Schmincke. Mogelijk is dit nog een gevolg van de komst van de twintigduizend Pruisische soldaten, die zoals bekend, in het jaar 1787 in ons land orde op zaken kwamen stellen? Of waren het gewoon gastarbeidende hannekemaaiers, ambachtslieden of kooplui?

Na de invoering van de burgerlijke stand omstreeks 1811, komen we Ary's naam regelmatig in akten tegen. Hij trad dan als getuige op, als 's avonds om zeven uur een vader de geboorte van zijn kind(eren) kwam aangeven bij de schout. De bode was daarbij uiteraard ook aanwezig. Als voorbeeld laat ik hierbij zo'n akte uit 1820 volgen. (Archivalia Gemeente Benthuisen).
No. 1. Den elfden february achtien hondert twintig des avonds te Zeven uren is voor mij Schout van Benthuisen in Zuid-Holland verschenen

Cornelis van der Kley, Veldwachter oud Vijfentwintig Jaren, wonende alhier in N 13, welke mij heeft Verklaard, dat zijne Huysvrouw Aaltje Molenaar op den tienden february achtien hondert twintig des Morgens ten Tien Uren alhier bevallen is van een Kind van het Mannelijk geslacht aan hetwelk hij bij deezen Verklaard heeft de voornaam van Jan te geven.

De gemelde verklaring is gedaan in tegenwoordigheid van Jan Havenaar Bode, Oud Acht en twintig Jaren en Ary van Waay, Marktschipper oud Vijfeveertig Jaren, beide wonende in N 41 en 12 binnen deeze Gemeente, welke deeze na gedane voorlezing nevens de Vader en mij Schout hebben getekend.

w.g. Cs Van der Kley

w.g. Jan Hendk. Smedingh

Jan Havenaar
Ary van Waay

Het rijmbundeltje van Ary Aryse heeft als titel "Enige toepasselijke Rijmverse op Ondersheyden voorwerpen en voorkomende Geleegendheeden". Het geeft o.a. bijzonderheden over predikanten en het beroepingswerk van de Hervormde gemeenten Van Rijswijk, Voorburg, Moerkapelle, Vlaardingen en 's-Hertogenbosch.

Ik wil besluiten met een fragment uit een "Gebed Uytgesproken op een Dank Vast en beeden dag Den 2e Maart 1803". Hierbij moet even een kleine uiteenzetting gegeven worden. Deze bijzondere dagen, die door de overheid werden uitgeschreven, waren op 18 augustus 1796, de scheiding van kerk en staat, afgeschaft. Nadat Napoleon in 1802 het Concordaat met Rome sloot, werd geleidelijk de viering van de Zondag weer ingevoerd en kwamen de bid- en dankdagen terug, zodat de bovenvermelde van 1803 waarschijnlijk de eerste was na lange tijd.

Interessant gegeven uit dit rijm is, dat hierin de gevolgen van een watersnood in onze streek in het jaar 1802 genoemd worden, later wordt er nog zo'n situatie in 1809 vermeld.

"Wat was 't voorleden jaar niet vol van angst en
shromen
Daar Ge ons door 't water bragt in de uysterste
ellend
Gij deed het tot ons huys en op onze akkers
komen
Wie was er groter druk en meer gevaar bekend
Den boer en ambagtsman die stonde gansh versted
Daar veele met hun vee en have moesten vlugten
Dog Gij o Groote God die onze tranen teld
Verhoorde ook 't gekerm en het elendig zugten".

P. van Waaij.



Hierbij nodigen wij u uit tot het bijwonen van onze voorjaarsledenvergadering in de benedenzaal van de Morgensterkerk aan de Nassaulaan op dinsdag 14 mei om 20.00 uur

A G E N D A :

1. Opening.
2. Notulen van de vergadering d.d. 16 oktober 1984 (zie hiervoor ons kwartaalblad van januari 1983 pag. 16 t/m 22).
3. Ingekomen stukken.
4. Mededelingen.
5. Bestuursverkiezing.
 - a. Aftredend en herkiesbaar zijn: dhr. H. Oskam (voorzitter) en mv. A. van Vulpen-Roos (vertegenwoordigster der A.W.Z.);
 - b. Aftredend en niet herkiesbaar is dhr J.Stoffer (alg. adjunct). Het bestuur stelt als kandidaat: (zie pagina 62). Volgens art. 8a van de statuten is bepaald, dat alle leden het recht hebben kandidaat-bestuursleden voor te dragen.
6. Jaarverslag secretaris.
(zie het kwartaalblad van januari j.l.)
7. Jaarverslag penningmeester.
(zie het kwartaalblad van januari j.l. en correctie op volgende pagina).
8. Verslag Kascontrolecommissie, en benoeming van een nieuwe kascontrolecommissie.
9. Excursie 1985 en evt. extra-excursie 1985.
10. Extra ledenvergadering in juni.
(zie elders in dit nummer).
11. Vorming van "werkgroepen"
12. Aanwinsten.

P A U Z E .

13. De A.W.Z. aan het woord en in beeld.
14. Rondvraag.
15. Sluiting.

A. van Noort,
secretaris.

LEDENBESTAND .

Als nieuwe leden konden we na het verschijnen van " 't Seghen-Waert", noteren:

mv. G. Stuyt,	Bunzingweide 14
E.G. Lamme,	Marsmanhove 48
Joyce van Dijk,	Fregatwerf 7 (jeugd lid)
Fischer Intertoys,	Dorpsstraat 75
J. van Elleswijk,	Voorhamstraat 20
A.J. de Waard,	Fred. Hendriklaan 1 a
G. de Bruin jr,	Steenschuur 10, Leiden
A. Noordermeer,	Velddreef 124
D. de Jonge,	H.M. van Randwijkhove 81
M. van Staveren,	Dr. J.W.Palthelaan 68
W. Woldendorp,	Kadoelerbos 67
C. van der Spek,	Rietgans 7, Broek op Langedijk
R. Bos,	Wilsveen 24 a, Leidschendam

Hartelijk welkom in onze vereniging!!!

Hoewel 5 leden om diverse redenen bedankten, toch een winst van 8 leden. We naderen nu de 300 leden!!! Overigens nog niet overweldigend voor een stad van ruim 80.000 inwoners. Hoe lang wordt de lijst van nieuwe leden in het volgende nummer? Dat hangt mede van u af!

A. van Noort.

AKTIVITEITEN PROGRAMMA

Teneinde ons Historisch Genootschap wat leven in te blazen, heeft het bestuur gemeend een beleidsprogramma voor de komende jaren op te stellen onder andere door het ontplooiën van een aantal activiteiten door de leden. Gestreefd zal worden tot het formeren van werkgroepen, die zich elk met een bepaalde activiteit gaat bezig houden.

Wij dachten b.v. aan:

- a) Een tentoonstellings commissie, die zich bezig gaat houden met de wisselende exposities in de Oudheidkamer en de overige tentoonstellings-activiteiten.
- b) Een redactie-team, voor het verenigingsblad ter versterking van de huidige redactiecommissie.
- c) Een activiteiten-commissie, die het plannen en organiseren van excursies en lezingen voor haar rekening neemt.
- d) Een werkgroep archief-onderzoek.
- e) Een werkgroep, die voor ons op zoek gaat naar voorwerpen uit Zoetermeer/Zegwaard, die we in de Oudheidkamer kunnen exposeren.
- f) Een werkgroep, die zich gaat bezig houden met het interviewen van oud-Zoetermeesters met behulp van een cassette-recorder en deze interviews uitwerkt en op schrift stelt.

Indien u daadwerkelijk iets wilt doen om daarmee de geschiedenis van Zoetermeer/Zegwaard levend te houden, vult u dan onderstaand strookje in en stuur het naar één van onze bestuursleden. Ook kunt u het inleveren op de a.s. jaarvergadering.

Ja, ik wil graag zitting nemen in één van de werkgroepen. Mijn voorkeur gaat uit naar

Naam: _____

Adres: _____

Leeftijd: _____

Opmerkingen: _____

Correctie financieel overzicht.

In de onder het Financieel overzicht 1984 geplaatste specificatie van "Nog af te dragen geldmiddelen per 31 december 1984" (zie Kwartaalblad no. 11 blz. 11) zijn tot mijn spijt enkele abuizen geslopen -waarvoor excuses- welke herplaatsing nodig maken, t.w. als volgt:

Nog af te dragen geldmiddelen per 31 december 1984

- ontvangen voor derden		
- bestemming: expositie Meerzigt	f	400,--
- ontvangen gift ten behoeve van AWZ	"	2.500,--
- voor AWZ ontvangen donaties in 1984	f	1.214,50
af: reeds aan AWZ afgedragen in 1984	"	<u>977,--</u>
nog af te dragen donaties aan AWZ	"	<u>237,50</u>
Totaal nog af te dragen per 31 december 1984	"	3.137,50
Per 31 december 1983 beschikbare geldmiddelen/saldo	"	<u>2.472,44</u>
Negetief saldo financiële middelen per 31 december 1984	f	<u><u>665,06</u></u>

De bij deze specificatie gegeven toelichting blijft ongewijzigd.

P. van de Dool,
penningmeester.

zelfde vrouw. Maar dat wil men kennelijk niet geloven.
Al met al zie ik het momenteel niet zo zitten. Ik ben volledig uitgeput en zoals ik reeds in de aanhef van deze brief verklaarde, kan ik dat aangiftebiljet niet meer invullen.

Ik hoop dat u begrip kunt opbrengen voor mijn situatie.

O O O O

Overgenomen uit het Personeelsblad
der Provinciale Griffie van Z.H.

•••••

Aanvulling AGENDA voor de ledenvergadering punt 5 b:
"Het bestuur stelt als kandidaat de heren:
P. van Waay, G. Stuijt en P.G. Roos."

o-ooooo-o

Op 5 juni a.s. een extra ledenbijeenkomst
in de Morgensterkerk om 20.00 uur:

P R O G R A M M A:

Dia-lezing door de heer Wessels met als
onderwerp: " M O L E N S ".

Het belooft een zeer interessante avond te
worden. Houdt dus allen die avond vrij!!!!

L E D E N B E S T A N D .

Vlak voor het ter perse gaan vandit kwartaalblad
kregen we nog de namen door van twee nieuwe leden,
n.l.

A. Huurman,	Jacob Catsstraat 7
W.N. Dijkshoorn	Stationsstraat 234

Wij heten ook hen hartelijk welkom binnen onze
vereniging waarbij, het totaal aantal nieuwe leden
deze maand 10 bedraagt.

A A N M E L D I N G S F O R M U L I E R

Ondergetekende geeft zich hierbij op als lid van de Vereniging Historisch Genootschap "Oud Soetermeer"

Naam; -----

Adres:-----Tel.no.-----

Postcode en woonplaats:-----

Geboortedatum: -----(alleen voor jeugd-
leden jonger dan 18 jaar; minimum leeftijd 12 jaar).

Handtekening:

Dit formulier kunt u sturen naar of inleveren bij de secretaris, Mauritsstraat 8, 2712 CW Zoetermeer, of bij één der overige bestuursleden.

Hierlangs afknippen

A A N M E L D I N G S F O R M U L I E R

Ondergetekende wenst met totaal---- personen deel te nemen aan de excursie 1985.

Naam:-----Tel.no.-----

Adres:-----

Postcode en woonplaats -----

Handtekening:

Dit formulier sturen naar of inleveren bij dhr. C. van Wieringen, Mauritsstraat 10, 2712 CW, Zoetermeer, tel.no. 16.37.64; of mv. S. Brandhorst-Sonneveld, Voorweg 182, 2716 NK, Zoetermeer, tel.no. 21.70.47.

AMERICAN CLEANING SERVICE

Voor beter kleding reinigen
en reparatie

Stationsstraat 3
Tel. 079-16 41 14

van Oosterom 
schoen & mode

dorpsstraat 107
telefoon 16 30 29
zoetermeer

★ **MARIS** ★
HAIR SALOON



Oranjelaan 49

Zoetermeer

telefoon 079 - 168288



Moderne haarverzorging voor het hele gezin



**B.V. Carrosseriefabriek
Joost Lamboo**

Fokkerstraat 9
2722NH Zoetermeer
Tel.079-316400

